

Kovács András Egy kényes ügy

Dokumentumok magyar-izraeli titkos tárgyalásokról, 1957–1961

Az alábbi dokumentumok, amelyeket a magyar Külügyminisztériumnak a Magyar Országos Levéltárban őrzött iratai közül válogattunk ki, a Magyarország és Izrael közötti kapcsolatok egy különös, de egyúttal mindkét fél politikai törekvéseit jól megjelenítő epizódja során keletkeztek.¹ Mint a CEU *Jewish Studies Yearbook* ötödik kötetében megjelent dokumentumválogatás bevezetőjében már említettük: az izraeli kormány a legelső között ismerte el az 1956-os forradalom után a nemzetközi szintéren elszigetelt Kádár-kormányt, és nagykövetségi szintű kapcsolatokat létesített vele.² Ennek egyszerű oka volt: az izraeli kormány ily módon próbálta meg elérni, hogy Európa egyik legnagyobb zsidó közössége előtt megnyíljon a kivándorlás, az *alija* legális útja. A számítás a forradalmat követő első hónapokban beválni látszott. A Külügyminisztérium adatai szerint:

whereas just 225 persons officially migrated from Hungary to Israel between January and November 1956, the number of official migrants rose to 4,142 between December 1956 and the end of April 1957.³

Az engedékeny emigrációs politika azonban hamarosan megváltozott. 1957 tavaszán, nem sokkal azután, hogy Magyarország nagykövetet küldött Tel-Avivba, olyan információk jutottak el a magyar szervekhez, miszerint a budapesti izraeli követség egyik munkatársa rendszeresen készpénzt és vagyontárgyakat vesz át az Izraelbe induló kivándorlóktól azzal az ígérettel, hogy a pénz ellenértékét és a tárgyakat megérkezésük után Izraelben átvehetik. Először az tűnt fel a magyar hatóságoknak, hogy a budapesti izraeli követség alig vált át forintra külföldi devizát a Magyar Nemzeti Bankban, kiadásai fedezésére (Document 4). Majd 1957. április 8-án a tel-avivi magyar kereskedelmi kirendeltség vezetője egy olyan, a kirendeltségen felvett jegyzőkönyvet továbbított a feletteseinek, amelyben egy frissen kivándorolt személy arról tesz panaszt, hogy a budapesti izraeli követségen leadott értékeit még nem kapta meg, miközben a vele egyszerre érkezettek

már átvehették azokat.⁴ Ezekre az információkra hivatkozva a magyar hatóságok 1957. június 3-án, magukhoz kérték Tuval izraeli követet, és szóbeli jegyzékben bejelentették a döntést: kiutasítják az illegális tranzakciókért felelősnek tartott kereskedelmi attasét, jelentős kártérítést követelnek, és ennek kifizetéséig leállítják a további kivándorlást.⁵

Az izraeli kormányt zavarba hozta az ügy kipattanása – ez derül ki Kálló Iván nagykövet Golda Meir külügyminiszterrel való június 10-i találkozásáról szóló beszámolójából (Document 1.). Néhány héttel később viszont – mint azt a Meirrel való második találkozásról készített feljegyzés is jelzi (Document 2.) – már kialakult az izraeli álláspont: az izraeli követségnek, mint intézménynek semmi köze az üggyhez – de anyagi kompenzációról lehet tárgyalni. Ez a magyar szervek fülének kedves megsika volt.

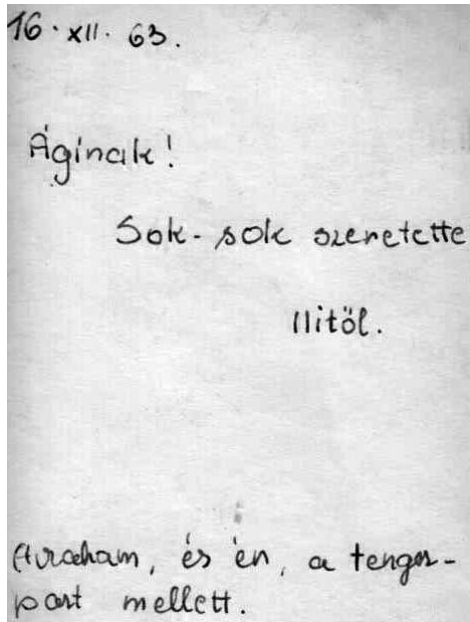
A magyar kormány már a forradalom előtti időszakban tárgyalásokat kezdeményezett Izraellel a gazdasági kapcsolatok kiterjesztése érdekében. Az 1956-ban elkezdett megbeszélések 1957 elején folytatódtak, és 1957. január 12-én a tel-avivi magyar ügyvivő a következőket írja budapesti feletteseinek:

„...nagy jelentősége lenne gazdasági kapcsolatainkban ...ha a magyar kormány engedékeny magatartást tanúztatna egy nagyobb mérvű zsidó kivándorlás ügyében. Megfelelő körültekintéssel a magyarországi zsidók kivándorlásának nagyobb mérvű engedélyezését össze is lehetne kapcsolni bizonyos gazdasági elképzeléseinkkel.”⁶

A magyar illetékesek azt is körvonalazták, hogy első lépcsőként mit szeretnének elérni:

„...javaslom, hogy a Külügyminisztérium az izraeli kormány felé vesse fel valamilyen bankházon keresztül szabadon konvertálható devizában Magyarországnak nyújtandó hitel kérdését ...6-7 millió \$-os 2,5-3%-os kamattal 5 éven belül visszafizetendő készpénzhitelre lehetne célozni...”

– írja még a konfliktus kirobbanása előtt Baczoni Jenő külkereskedelmi miniszterhelyettes Szarka

Antal Ilonka 1957-ben engedéllyel hagyhatta el Magyarországot – párja, később férje, Avram szintén ebben az időben, illegálisan Marokkót.

Ma már négy gyermekük és öt unokájuk is izraeli lakos

Károly külügyminiszter-helyettesnek egy belső feljegyzésben.⁷

A vélekedés, hogy kedvező gazdasági ajánlatok várhatók Izraelből a kivándorlás liberalizálása fejében, nem volt légből kapott. Az előző dokumentumhoz csatolt, 1956. július 30-i, egy Párizsban tárgyaló külkereskedelmi és bankszakember által írott feljegyzésben a következők olvashatók:

„Legutóbbi párizsi tartózkodásom alatt Pachta és Ernest urak [a nevek a későbbi fejleményeket bemutató dokumentumokban újra megjelennek – K. A.] a Transcomin cég tulajdonosai, akik egyben a Banque-Suisse Israel genfi bankházában érdekeltek, a következőket vetették fel: Az izraeliek nagy örömmel vennék, ha a magyar kormány egy bizonyos idő – cca 12 hónap – alatt 10–12.000 zsidó kivándorlását engedélyezné, olyanokét, akik rokon kapcsolatokkal rendelkeznek Izraelben [...] Ha a magyar kormány részéről szóbeli ígéretet kapnának, hogy ilyen irányú kérést jóindulatúan bírálják el, az izraeliekhez közelálló pénzügyi csoport hajlandó lenne, anélkül, hogy a két ügy közötti kapcsolat látható lenne, bizonyos gazdasági előnyöket nyújtani. Így felajánlották, hogy \$ 5 M készpénz-bírelt, vagy a Banque-Suisse Israel, vagy más általunk megnevezett európai pénzintézetnél, több évre, kedvező 3% körüli kamatláb mellett bocsájtanának rendelkezésre...”

A Pachta és Ernest urak által közvetített üzenet egyenesen megfogalmazza azt a konstrukciót, amelyre a következő évek tárgyalásai és alkudozásai mind-

végig épültek: Izrael gazdasági előnyöket kínál a kivándorlás liberalizálása fejében, és a „kivásárlás” mindkét fél számára vállalhatatlan aktusa soha, semmilyen formában nem fog megjelenni sem a hivatalos dokumentumokban, sem a nyilvánosság előtt. A magyar fél számára vonzó volt az ajánlat, annál is inkább, mert a kirobbant csempészesi ügylet kapcsán a magyar szereplők egy része azonnal észrevette, hogy a véletlen erősíti tárgyalási pozícióikat a meglebegtetett gazdasági előnyök megszerzéséért folytatott alkuban. A magyar tárgyalási készséget világosan jelzi Szarka Károly külügyminiszter-helyettes összefoglalója a szóbeli jegyzék átadásáról:

„A jegyzék átadásakor lezögzestem:

1. Mi továbbra is a két ország közötti zavartalan jó viszony mellett vagyunk...;

2. Korem kereskedelmi attaché...személyét mi különválasztjuk a két ország kereskedelmi kapcsolatától, amelyet illetően örömmel látjuk, hogy az rendeződik. 3. Külön tekintettel vagyunk a követ személyére és messzemenően el akarjuk kerülni az üggyel való kapcsolatba hozását. 4. Az ügy publikálásától elteltünk mindaddig, míg izraeli részről nem történik ilyen lépés [...]”⁸

A külkereskedelmi és a pénzügyi irányító körök pragmatikus álláspontját (Document 5) a külügy politikai vezetése nem támogatta. Szerintük az Izraellel való kapcsolatok bővülése és javulása kedvezőtlen reakciókat vált majd ki az arab országokban, amelyekben a szovjet politika épp ekkor befolyásának erősítésére törekedett. Még a csempészesi ügy kirobbanása előtt a minisztérium illetékes osztályvezetője, Kós Péter a következő tájékoztatást küldte a tel-avivi magyar követnek:

„Tárgy: Beszélgetés Veress Péterrel, a Külkereskedelmi Minisztérium osztályvezetőjével a magyar-izraeli kereskedelmi problémákról. [...] Veress et. érdeklődött, hogy nem használhatnánk-e azt, hogy az utóbbi időben lehetővé tettük nagyobb számú zsidó vallású egyén Izraelbe távozását. Ezzel kapcsolatban megemlítette, hogy egy Genfben folyt megbeszélés során bizonyos izraeli személyek ajánlatot tettek kb. két millió dolláros pénzügyi kölcsönre, ha a magyar kormány nagyobb megértést tanúsítana és lehetővé tenné zsidók Izraelbe vándorlását. Az ajánlatra nem reagáltunk [...] A kivándorlás terén tapasztalt enyhébb elbírálást nem kívánjuk kölcsönszerzőre felhasználni. Különben a jelen-

legi politikai helyzetben nincs szándékunk hitelt kérni Izraeltől, mert ez gyengítené az arab államokban meglévő pozícióinkat [...]”⁹

A külügy politikai vezetésének álláspontja később sem változott. A IV. politikai osztály helyettes vezetője 1957. július 4-én egyenesen a következőket közli a követtel:

„[...] amikor az ismeretes jegyzék átadására sor került, azt elsősorban nem a kivándorlások szabálytalan bonyolítása következtében okozott anyagi károkért tettük, hanem politikai megfontolásból. Ténylegesen arról van szó, hogy az izraeli kormány részéről, az országaink közötti követségere után, a kapcsolatok számunkra nem kívánatos jobbá tételére irányuló lépéseknek gátat szabjunk és kapcsolatainkat visszatérítsük az egy évvel korábbi színvonalra. Ezért részünkről a kártérítési igényünknek forszírozása jelenleg szükségtelen, annál is inkább, mivel elsősorban az izraeli kormánynak érdeke, hogy a kérdést saját érdekében rendezze. Számukra lényegesebb kérdés a kivándorlások további zavartalan menete, mint az általunk követelt kárigény teljesítése. Ha mi a kárigényünket szorgalmaznánk az izraeli kormánytól, akkor azt a látszatot keltenénk, hogy eme lépésünkre kifejezetten a kárigény miatt került sor... és dollár szerzésére akarjuk felhasználni [...]”¹⁰

Az 1956 utáni kedvezőtlen politikai és gazdasági helyzetben, végül is nem a „kemény vonal” kerekedett felül. A magyar fél a pénzügyi kompenzációról szóló tárgyalásokat feltétlenül folytatni akarta, az izraeliek pedig arra törekedtek, hogy a kivándorlás folytatódhasson. Eközben persze az izraeliek ahhoz is ragaszkodtak, hogy ők nem követtek el semmiféle törvényszegést, és ezért nem tartoznak semmiféle kártérítéssel. A magyarok pedig továbbra is állították, hogy ők nem „árusítják ki” a zsidókat, azaz eszük ágában sincs gazdasági előnyökért cserébe lehetővé tenni zsidók kivándorlását. Noha mindkét fél igazából épp az ellenkezőjét gondolta, és azzal is tisztában volt, hogy ez a partnere előtt is nyilvánvaló, meg kellett találni azt a tárgyalási formát és kompromisszumot, amely mindkét fikció fenntartását lehetővé teszi, de egyben meghozza a kívánt eredményt is. A diplomáciai úton zajló megbeszélések erre alkalmatlanok voltak. Ezen a ponton lépett be a tárgyalások vezetésébe Fekete János, a Magyar Nemzeti Bank a devizagazdálkodási főosztály vezetője, akit korábbi banki kapcsolatai – ezúttal is Ernest és Pachta urak – kerestek meg, és kértek közvetítésre.

A tárgyalások menetét Fekete 1958. június 25-i jelentése foglalja össze (Document 6). A Genfben találkozó bankárok azzal a céllal ültek asztalhoz, hogy egyrészt szülessen egy megegyezés, de egyi-

Schlesinger Miklós, aki 1946-ban hagyta el Magyarországot.
Legközelebb csak 1963-ban láthatta vendégül nővérét,
Évát Herzlián

dejüleg mindkét fél megőrizhesse az arcát. Kezdetben egy Magyarország számára előnyös kölcsönügyletben gondolkodtak, és az izraeliek az emigráció újbóli engedélyezéséről szóló homályos ígéretekkel is megelégedtek. A genfi tárgyalás után nem sokkal, 1958. szeptember 3-án, a külügy a párt Politikai Bizottsága elé terjesztette jóváhagyásra a formálódó megegyezést. Az előterjesztés, amelyet Sík Endre külügyminiszter írt alá, a következőket tartalmazza:

„Amennyiben az izraeli fél a [...] gazdasági feltételeket elfogadja, Fekete elvtársat felbatalmazzuk, hogy az alábbi tárgyalási taktikát kövesse és végső fokon a következő megállapodást létrehozassa a kivándorlási kérdéssel kapcsolatban. a./ Szóban közölje az izraeli féllel, hogy a tárgyalás befejezése előtt a Magyar Külügyminisztérium egyik vezetője a budapesti izraeli követ tudomására hozza, hogy a magyar-izraeli pénzügyi és gazdasági tárgyalások sikeres lezárása esetén az illetékes magyar hatóságok az Izrael felé irányuló kivándorlónak 1957. jún. 4-i jegyzékünkben bejelentett korlátozását megszüntetik. Ha további biztosítékot kívánna az izraeli fél, akkor kilátásba lehet helyezni, hogy a magyar hatóságok gesztusként készek a kivándorlás megindítását még a megállapodás jóváhagyása előtt engedélyezni. /Ha a megállapodás bármely okból kifolyólag nem

kerülne jóváhagyásra, a kivándorlást újra meg lehet szüntetni./ b./ Amennyiben az izraeli fél a szóbeli közlést nem tekinti elegendő biztosítéknak, Fekete elvtárs javasolja az előterjesztés mellékleteként szereplő közös nyilatkozat elfogadását, amelyben gyakorlatilag írásban rögzítjük a 2. pontban javasolt, szóban megteendő közléseket.”

(Az írásbeli garancia megadását az előterjesztés jegyzékváltás formájában is elképzelhetőnek tartotta).¹¹

A megállapodás hamarosan megszületett. 1958. szeptember 22-én a felek megegyeztek abban, hogy Izrael négy részletben 1,5 millió dollárt utal át a Magyar Nemzeti Banknak, a magyar kormány pedig újból lehetővé teszi az Izraelbe való kivándorlást. A következő konfliktust éppen ez a meglehetősen lazán definiált feltétel váltotta ki. Az izraeliek a kiküldött összeg első részletét (500 000 dollárt) rögtön átutalták – mint az iratokból kiderül, az összeget a Jewish Agency teremtette elő. A második és harmadik részlet azonban már nem érkezett meg a megállapodás szerinti időpontig (1959. április 30. és augusztus 31.) a Magyar Nemzeti Bankhoz, mert az izraeli fél úgy vélte, a magyarok nem tartják be a kivándorlásra vonatkozó ígéretüket. A magyar kormány ugyanis úgy próbálta megkerülni a megállapodás kivándorlásra vonatkozó részét, hogy nem az 1957-es szintre állította vissza az engedélyezett kivándorlások számát, hanem az 1956 első félévében kiadott kivándorló útlevelek számához igazította azt, azaz csak havi 8-10 személy kivándorlását engedélyezték.¹² Eközben – meglehetősen cinikusan – úgy tettek, mintha meglepte volna őket a két ügy – a „kártérítés” és a kivándorlás – összekapcsolása. Arra hivatkoztak, hogy

„1/ a pénzügyi megállapodás semmiféle összefüggésben nem áll a kivándorlás kérdésével; 2/ mi azt vállaltuk, hogy a fennálló diszkriminációkat megszüntetjük és biztosítjuk azt a lehetőséget, amit általában minden magyar állampolgár számára, a világ bármely pontjára történő kivándorlással kapcsolatban biztosítottunk [...] Tehát mindazt, amit vállaltunk, mi maradék nélkül teljesítettük, de ezen túlmenően humánus és családegyesítési szempontból még továbbmentünk, mert épp most van folyamatban öt kivándorolni szándékozó kiskorú gyermek ügyének megvizsgálása, akiknek szülei Izraelben élnek [...]”¹³

Mivel 1959 nyarára a magyarok a kivándorlást teljesen leállították, Golda Meir közvetlenül a magyar külügyminiszterrel vette fel a kapcsolatot, hogy a „kárpótlás” és a kivándorlás ügye kimozduljon a holtpontról. Ennek eredményeképpen ősszel újra megindultak a célirányos pénzügyi tárgyalások

Fekete és Ernest között. Némi alkudozás után az év végére megszületett az új megállapodás: az izraeliek nemcsak az elmaradt részletek mielőbbi átutalásába egyeztek bele, hanem abba is, hogy a késedelem időtartamára évi 5%-os kamatnak megfelelő összeggel többet fizetnek. Ezután a kivándorlás engedélyezése is lassanként megindult – bár korántsem az izraeliek által elvárt mértékben. A Külügyminisztérium feljegyzése szerint, 1960. január 1-től május elejéig 165 személy kapott kivándorlási engedélyt, 55%-uk volt 20–60 év közötti, 33% 60 év feletti és 12% 5–20 éves.¹⁴ Végül – újabb viták és kölcsönös szemrehányások után – az izraeliek 1961. január 6-án az utolsó részletet is átutalták. A következő években a magyar hatóságok a benyújtott kivándorlási kérelmek viszonylag nagy részét kedvezően bírálták el, de ez az arány 1964-től megint fokozatosan csökkenni kezdett.¹⁵ De ha a magyar hatóságok az összes kivándorlási kérelmet engedélyezték volna, a kivándorlók összlétszáma akkor sem érte volna el az izraeli várakozásokat. Talán ez is az egyik oka annak, hogy a következő évtizedekben a kivándorlás kérdése egyre kisebb szerepet játszott a magyar-izraeli viszonyt meghatározó tényezők sorában.

JEGYZETEK

- ¹ Valamennyi dokumentum lelőhelye: Magyar Országos Levéltár, KÜM TÜK XIX-J-1-j Izrael. A dokumentumok felkutatásában és rendezésében Pécsi Vera gazdaságtörténész működött közre.
- ² A. Kovács, Documents on Hungarian-Israeli Relations, 1956-1968, A. Kovács–M.M. Miller (Eds). *Jewish Studies at the CEU*, vol. V. p. 189-192. Central European University, Budapest 2009.
- ³ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 1. doboz 001632/1957 (1957. máj. 20.) The document – citing an estimate of the Israeli legation in Budapest – indicates that between 14,000 and 15,000 “persons of Jewish religion” left the country illegally at the time of the revolution and thereafter.
- ⁴ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 1. doboz 001632/3 (Tel-Aviv, 1957. ápr. 8.)
- ⁵ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 1. doboz 78/Sz-1957 (1957. jún. 3.)
- ⁶ KÜM TÜK XIX-J-1-j (24/b) 9. doboz 15/szig.titk./1957 (Tel-Aviv, 1957. jan. 12.)
- ⁷ KÜM TÜK XIX-J-1-j (23/b) 9. doboz 001609 1-00109/1957 (1957. febr. 15.)
- ⁸ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 1. doboz 78/Sz-1957 (1957. jún. 3.)
- ⁹ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 10. doboz 001488/szig.titk. (1957. márc. 5.)
- ¹⁰ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 1. doboz 002149/2 (1957. júl. 4.)
- ¹¹ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 2. doboz 605/SE/1958 (1958. szept. 3.)
- ¹² A magyar hatóságok 1958 októberétől 1959 áprilisáig 60 fő kivándorlását engedélyezték, és kb. 160 személy kérelmét utasították el. Az izraeliek 4–5000 fő kivándorlására számítottak. (KÜM TÜK XIX-J-1-j, 2. doboz 51/Sz-1959, 1959. április 16.)
- ¹³ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 2. doboz (IV. Politikai Osztály feljegyzése 1959. febr. 25.)
- ¹⁴ KÜM TÜK XIX-J-1-j, 2. doboz 00354 (1960. máj. 11.)
- ¹⁵ Authorized emigration: 1962: 202 permits from 275 applications; 1963: 280 permits from 349 applications; 1964: 201 permits from 396 applications; 1965: 175 permits from 364 applications. KÜM TÜK XIX-J-1-j, 2. doboz 11/66 (1966. jan. 14.). See document 8.

OF THE HUNGARIAN PEOPLE'S REPUBLIC

IN ISRAEL

X-42

Tárgy: Egy óras kihallgatás Golda Meirnél. 46/2/szig.titk./1957

Készült 3 pld.-ban
2.pld. a központnak
1 pld. a követségen

M+ IV. Izrael Rys

17.17

Mint már másuton jelentettem, 7.-én délután 3 órára magához rendelt Golda Meir. Előre sejtettem miről lesz szó és felkészültem hogy minden kérdésre megfelelő választ tudjak adni.

Igyekezett kezdetben kimértnek és fölényesnek látszani, de hamar visszavonult.

"Azt hiszem,mondotta, tudja miért kérettem. Itt van ez a komoly nehézség és ezzel kapcsolatban a Magyar kormány hirtelen intézkedése. Kiutasították Korem urat 72 óras terminussal. Igaz, hogy már a hatodik napra is meghosszabbították, de mégis egy olyan dologért, amit én nem hiszek el, sőt el sem tudok képzelni. Tudja, hogy az izraeli kormánynak joga és lehetősége van hasonló módon eljárni."

"Ezt tudom-mondottam - csak hogy azzal nem lesz emigráció kérdése megoldva. A hibát Korem ur követte el és ez igaz. Én kizárt-nak tartom, hogy ilyesmi a kormány, de főleg a követ, illetve Tuval ur tudta nélkül mehetett volna."

"Én mint követ tudom azt, hogy mennyit utal át a mi minisztéri-umunk a nemzeti bankon keresztül és azt is tudom mindig, hogy ebből mennyi van a telavivi bankban. Elegendő-e, vagy nem. Az én aláírásom nélkül egy prutat sem vehet ki senki. Abból él a követség. Nem lehet róla nem-tudni, de a kormány is tudja, hogy mi miből fedezzük a követség költségeit. Gyanus lenne, ha mi erre éveken keresztül nem igényelnénk pénzt."

Vörös lett, mint a paprika. Meir ekkor már azt mondotta, hogy - lehet hogy abból az elgondolásból indultak ki, hogy segítse-nek az emigráló zsidókon. "Nem az a lényeg, hogy miért tették, hanem az tény, hogy megtették" - jegyeztem meg. Ujra mentegette Tuvalt és azt mondotta, hogy varják Koremet és felelősségre fogják vonni és szigorúan meg fogják büntetni, ha beigazolódik, hogy tényleg megtette.

"Mi tudjuk, hogy igaz, mert jöttek be a követségre olyanok, a-kik elmondták, hogy százezer forintokat adtakle Koremnek és hogy Tel-Avivban egy tized részét sem kaptak vissza, hogy Ko-remnek rajtuk stb." /Erről is próbáltunk irást szereznii, hogy hazaküldhessük, de sajnos nem sikerült./

107
4561-1/671200
1957. június 10. - 1957. június 11. - XIX

ÚJ MAGYAR KÖZPONTI LEVÉLTÁR

Horváth Imre
Külgymiszter elvtársnak
BUdapest.

KÜLÜC MINISZTERIUM Központi Titkos Igazgatóság	
ERKEZETT 1957 JUN 19	Melléklet:
2/127/1	

Meir csak nézett és egy szóval sem mondta, hogy ez nem igaz, sőt azt mondta, hogy „Nagyon sajnálom, hogy Ön nem figyelmeztetett engem erre, hogy én azonnal leállítottam volna.”

Azt válaszoltam, hogy természetesen nekem az a feladatom, hogy az én kormányom figyelmét hívom fel ilyen dologra. Igaz - mondotta „Az mostmár rendben volna, hogy Korem úr hazajön, de az hogy a maga kormánya egyszerűen leállította az emigrálást, ez nekünk katasztrofófa és mi ezt annak tulajdonítottuk, hogy ez mind azért van, mert az arabok olyan nyomást gyakoroltak a magyarokra, hogy így akartak eleget tenni a kívánságaiknak.”

Azt válaszoltam, hogy a magyar kormány jó viszonyt tart fenn az arab országokkal, mint bármely más országgal is arra törekszik, de mi semmi függésben nem vagyunk velük és semiféle nyomást nem gyakorolhatnak ránk, már azért sem, mert az arab államokból is jönnek az emigránsok. Ez igaz mondotta, de miért van az, hogy „maguk is, meg a Szovjetunió is inkább az arabokkal vannak jóban és nem velünk, pedig mi ezt szeretnénk. Én azt hiszem nekem ezt nem kell megmagyaráznom” - válaszoltam.

„Rendben van, de az egy szörnyű dolog, hogy a maga kormánya amellet, hogy kiutasítja az egyik diplomatánkat, azt mondja nincs több alija /kivándorlás/ és követel 3 és fél millió dollárt. Tudja, hogy az egész büdzsénk 12 millió, ez képtelenség, erre nincs mód.”

„Ha Korem ur csak 1-2 hónapig csinálta volna azt, hogy megkárosította az országot és nem évekig, akkor más lenne a helyzet” válaszoltam.

Igen - mondotta - „de három és fél milliót, hiszen az összes izraeli követségek sem költenek ennyit...”

Én: „Nemcsak azzal károsította meg országunkat, hogy évekig nem történt átutalás, hanem az ott befizetett forintokat feketén kihozták.”

Meir egy szóval sem mondotta, hogy ez nem igaz, míg végül azt mondta „három és fél millió dollár, ha a magyar kormány azt mondta volna nekünk, hogy szükségünk van dollárra, adjon az izraeli kormány ennyit, vagy annyit és mi kiengedünk ezért ennyi, vagy annyi zsidót, akkor ezt meg tudták volna érteni.”

Visszautasítottam: „Államháztartásunknak ugyanugy szüksége van dollárra, vagy egyéb

valutára, mint más országnak, Izraelnek is. Elég sokat lehet olvasni, hallani az Amerikából jövő sok dollárról. A magyar kormány nem akart a kivándorlásból üzletet csinálni, a kivándorlókat, vagy Izraelt megkárosítani, hanem lehetőséget akart adni a családok egyesítésére. Nemcsak zsidóknak, nemcsak Izraelbe, hanem máshová is ad kivándorlásra lehetőséget, ahol ezt indokoltnak tartja. Abban a tudatban tettük, hogy ez így helyes és azt hittük ennek az izraeli kormány is örül. Mi célja van annak, hogy Korem úr helytelen eljárását egy ilyen kijelentéssel próbálja más vágányra vinni.”

Percekig nem jutott szóhoz. „Megvárom - mondotta - Korem urat és utána újra fogom kérni, hogy jöjjön el. Én azt szeretném, ha a már kialakult jó barátság folytatódna, persze az emigráció is. Kérem, hogy Ön is segítse elő. Mi örömmel teszünk eleget a magyar kormány ama javaslatának, hogy a dolgot nem hozzuk nyilvánosságra és remélem rendezni tudjuk az egész felmerült nehézséget.”

Én megmondottam, hogy azt látom, hogy az izraeli kormánynak vállalni kell a következtetések levonását és a kár megtérítését.

„Ez nagyon nehéz lesz, mert ez egyenlő tudomásulvenni és elismerni a hibákat” - mondotta Meir.

Meir megköszönte, hogy felkerestem és újra kért, hogy segítsem el az ügy elintézését és hogy a jövő hét folyamán ha hiv, menjek el újra.

A fentiekkel kapcsolatban az a megjegyzésem, hogy jó volt, hogy a központ időben értesített a fejleményekről, helyes volt megjegyezni Meirnek a követség további észrevételeit a kérdéssel kapcsolatban.

Véleményem szerint meg fogják fizetni a három és fél milliót. Helyes volt részünkről nem forszírozni azt az ő általuk javasolt hitelt, melyet csak beugratások szántak. Jobb így, hogy részünkről még a látszata sincs annak, mintha üzletet csinálnánk a kivándorlásból, nem úgy mint ők.

Lehet, hogy ezzel kapcsolatos az az értesülésem, mely a lengyel ügyvivőn és Sattath osztályvezető helyettesen keresztül ért el hozzám, hogy az izraeli kormány azt tervezi, hogy

mivel Tuval ügyesen intézte és mozgatta a kivándorlást nálunk, olyan országba fogják hamarosan helyezni, ahol ez még nem megy. Románia, Bulgária, vagy a Szovjetunió.

Talán hozzájárul ehhez az is, hogy most Korem után szintén benne van az ügyben és jobbnak látják Budapestről elhozni.

Érkezésemkor Sattath fogadott és az előszobában várakozott, amíg Meirrel beszéltem.

Kálló
/Kálló Iván/
követ

MAGYRA NÉPKÖZTÁRSASÁG KÖVETSÉGE
LÉGATION DE LA RÉPUBLIQUE POPULAIRE
HONGROISE

46/3/szig.titk./1957

Készült 3 pld.-ban
2 pld. a központnak
1 pld. a követségen

SZIGORUAN TITKOS!
Tel-Aviv, 1957. július 3.

Tárgy: Ujabb látogatás Golda Meirnél.

Mint a legutóbbi megbeszélésünkön mondta Golda, most, Korem jelentése után újra magához kért, illetve idejött Tel-Avivba. Eshel osztályvezető jelenlétében fogadott.

Golda most sokkal biztonságosabbnak tűnt, mint a multkor. Érezhető volt, hogy egy kicsit meg hányták-vetették a dolgokat, talán tanácsot is kértek és kaptak. Bizonyos, hogy azért vett most részt Eshel is a megbeszélésen. Többször közbeszólt. Megszakított néha engem, sőt nem egyszer Goldát is, különösen amikor az elszólta magát. Egyébként Eshel minden szót felírt.

Mindketten újra azt erősítették, hogy Tuval milyen elfoglalt ember, sokszor még éjjel is dolgozik /csak hogy az emigráció menjen?/, nem ér rá gazdasági és pénzügyi problémákkal foglalkozni. Így bizonyos, hogy mint ahogy az izraeli kormány sem tudott Korem tevékenységéről, úgy Tuval sem tudott. Azt állították,

hogy a követség részére többször nagyobb összegű fontot, vagy dollárt utaltak át és felhasználták a sok konzuli illetéket, a vizumdíjakat. Hangoztatták, hogy az az egy jegyzőkönyv és az a néhány rosszindulatu ember, aki Koremről beszélt, még nem bizonyíték, hogy Korem valóban elkövette ezeket a dolgokat.

Golda kijelentette, hogy ő egyébként is utasította Tuvalt ezek beszüntetésére és bizonyos, hogy nem is lesznek.

Megkérdeztem, dehát ha Korem nem csinált semmit és nem is bizonyít mást a jegyzőkönyv, meg amit a méltatlankodók mondtak, akkor mi szünt meg?

Én leghelyesebbnek tartottam, hogy mivel Tuval ott van Pesten, ő kapta a jegyzéket, a határozatot arról, hogy az emigráció szűk keretek között megy csak és azt is megmondták neki, illetve közölték vele, hogy miért van ez. Tárgyalják le ott a dolgokat. Golda ekkor közölte, hogy ő egy-két nap múlva utazik Bécsbe a Szocialista Internacionale konferenciájára és utána ott a környező országokban levő követekkel konferenciát tart. Találkozik Tuvalal és ott megfelelő instrukciót fog adni Tuvalnak 7.-én, 8.-án.

Előttem Abramov szovjet nagykövet volt egy óras kihallgatáson Goldánál. Esheltől megtudtam, hogy most egy konkrét akciót kezdtek a Szovjetunió és Bulgária felé is. A cél, még közelebb jussanak a kapcsolatokat illetően.

Horváth Imre
Külgügyminiszter elvtársnak
Budapest.

Abramov állítólag azt válaszolta, hogy Izrael előbb javítsa meg viszonyát az arabokkal. Ennek az akciónak távolabbi terve, hogy e két országból is induljon meg az Izraelbe való kivándorlás.

Golda erre utalt is a velem való beszélgetésekor és kihangsúlyozta, hogy reméli, hogy a velünk való jó barátságot is sikerül újra helyreállítani és hogy újra rendes mederbe kerül az emigrálás is.

Az volt a nézetem, hogy ez kívánatos is, ezért az ő érdekük elsősorban, hogy elfogadhatóan rendezzék ezt az ügyet. Mindketten azon szörnyűködtek, hogy a 3 és fél millió dollár milyen sok pénz. Az volt az észrevételem, hogy ők is jónak látnak az emigrációban

egy kis lélekzétvételi szünetet. A sajtómegnyilatkozások is ezt mutatják, mert nagy nehézségeik vannak, de a kormány hivatalos álláspontja továbbra is, hogy jobb előbb, mint utóbb.

Kálló
/Kálló Iván/
követ

Magyar-izraeli kártérítési tárgyalások.

**Külkereskedelmi Minisztérium, Bacsoni Jenő miniszterhelyettes kezéhez,
Budapest.**

Készült 2 példányban!

Hivatkozva fenti kérdésben f. hó 24-én Bacsoni miniszterhelyettes elvtárs vezetésével a Külkereskedelmi Minisztériumban lefolyt tárgyalásokra a Külügyminisztérium szükségesnek tartja, hogy alábbiakban írásbeli formában is rögzítse álláspontját a rövidesen sorra kerülő magyar-izraeli kártérítési tárgyalásokkal összefüggő néhány kérdésben.

A Magyarországról Izraelbe irányuló kivándorlás során a budapesti izraeli követség által elküldött csempészes tárgyában átadott jegyzékünk világosan kimondja, hogy az izraeli hivatalos szerveknek a nemzetközi jogot és magyar törvényeket sértő tevékenysége súlyos, 3,5 millió USA dollárt kitevő anyagi kárt okozott a magyar népgazdaságnak. Emiatt a magyar kormány leállította a kivándorlásokat mind addig, amíg izraeli részről meg nem térítik fenti összeget. Az izraeli kormány nem tudta megcáfolni a jegyzék megállapításait és minthogy a kivándorlások újra történő megindítása fontos érdeke, diplomáciai uton kérte azt, hogy egy izraeli gazdasági szakértő tárgyalásokat folytathasson magyar gazdasági szakértőkkel a kártérítés kérdéséről. A magyar kormány ugyancsak diplomáciai uton hozzájárult a tárgyalásokhoz azzal a kikötéssel, hogy azok csak a fenti összegű kár megtérítése módjának megállapítására korlátozódhatnak és semmiképpen nem foglalkozhatnak a kivándorlás kérdésével.

Fentiek alapján a Külügyminisztérium egyetért azzal, hogy a magyar tárgyaló delegáció a Külkereskedelmi és Pénzügyminisztérium

képviselőiből tevődjenek össze Szilágyi Béla KKM főosztályvezető vezetésével.

A Külügyminisztérium képviselőjének közvetlen részvétele a küldöttségben módot nyújthatna az izraeli félnek, hogy a kivándorlás kérdését is felvesse, s ezért nem volna célszerű. Ugyanakkor természetesen szükséges, hogy a tárgyaló delegáció állandó, szoros kapcsolatot tartson a Külügyminisztériummal és minden olyan kérdést, ami utóbbinak a hatáskörébe vág vitasson meg vele. Amennyiben izraeli részről ilyen természetű kérdést vetnének fel, - mint pl. a fizetendő kártérítés nagysága - magyar delegáció jelentse ki, hogy annak megvitatása nem tartozik hatáskörébe és ha kívánják terjesszék azt elő diplomáciai uton.

Miniszterhelyettes elvtárs tájékoztatására közlöm, hogy a Külügyminisztérium a kivándorlások újra történő megindítását csak az után tartja lehetségesnek, amikor a jelzett összegű kártérítési igényünk teljesítése izraeli részről már maradéktalanul megtörtént. A kivándorlások jövőbeni mértékére természetesen semmiféle kötelezettséget nem vállalhatunk, már csak azért sem, mert ezzel tápot adnánk az „embervásár” vádjának. Ezért az izraeli tárgyaló felet rá kell vezetni arra, hogy érdekükben áll a leggyorsabb módot választani az okozott kárt devizában, áruban, vagy egyéb a magyar kormány által alkalmasnak elfogadott formában történő megtérítésére.

A fenti ügyben diplomáciai uton szerzett további értesüléseinkről folyamatosan tájékoztatni fogom Miniszterhelyettes Elvtársat.

Budapest, 1957. szeptember 2.

/Sebes István/
miniszterhelyettes.

Belügyminisztérium.
2/a/512/57

"Szigoruan titkos!"
Tárgy: Az izraeli követség illegális pénzsegélyezési akciójáról

Jelentés.
Budapest, 1957. december 12.

A budapesti izraeli követség évek óta foglalkozik illegális pénzsegélyezéssel. Az általuk fontosnak tartott személyek rendszeres havi pénzzuttatásban részesülnek, mely összeg 300-tól 2.500 frt-ig terjed. Az ellenforradalom előtt a segélyezettek száma elérte a 150-200 főt. Ez a segélyezési akció az ellenforradalom után ismét megindult, és jelenleg is folyamatban van.

Megállapítottuk, hogy Spatz Mária, Budapest VII. Dob utca 34. szám alatti lakos is többek között foglalkozik a pénzüsszegek kézbesítésével. A követség által kiadott pénzt minden hónap első vasárnapján a címzettek lakására viszik fel, ahol azt átadja. A pénzről nyugtát, vagy elismervényt nem kér. Egy-egy vasárnapi útja alkalmával kb. 10-12 címet keres fel.

Debrecenben Gábor Dezsőné az ottani izr. hitközség titkárának felesége foglalkozik a követségi pénzek szétosztásával, mely összeg havonta kb. 28.000 frt-ot tesz ki. Debrecenben emiatt botrány készül, az ügyről sokat beszélnek és főképpen azt vitatják, kik kaphatnak ebből a pénzből és kik nem. A debreceni hitközség közgyűlésén ezt a problémát fel kívánják vetni. Fejes dr. főorvos, az ottani hitközség alelnöke bizalmas körben kifejtette, hogy fél az ügytől, mert Debrecenben már mindenki arról beszél, és a rendőrség is tudomást szerezhet róla. Szerinte a forintot a követség illegálisan vásárolja. Dr. Fejes azt is elmondta, hogy 130 ember kap a havi 28.000 frt-ból, melyet Gábor Dezsőné nyugta nélkül ad át. Esetenként viszont Budapestről ellenőr szokott leutazni, aki néhány segélyezettet megkeres és ily módon ellenőrzi a pénz kézbesítését. Gábor Dezsőné havonta felutazik Budapestre és itt veszi fel a pénzt, mert ilyen összeget nem volna kívánatos postán elküldeni. Egyébként Gábor Dezsőné előtt egy Roth nevezetű személy osztotta Debrecenben a követség pénzeit, ez a Roth viszont ez évben külföldre távozott.

Egy Frankfurt nevezetű debreceni hitközségi alkalmazott a közelmúltban botrányt csinált, mert megvonták tőle a havi 400.- frt-os segélyt. Az esetet megírta az izraeli követségnek is, amely utasította Gábor Dezsőné arra, hogy adjon továbbra is segélyt Frankfurtnak és ily módon hallgattassa el.

Ugy Spatz Mária, mint Gábor Dezsőné novemberben kéthavi összeget kézbesített ki.

A fentiekben ismertetett tevékenység káros a Magyar Népköztársaság szempontjából. Figyelembe kell venni azt is, hogy az összeg csak illegális úton kerülhetett a követségre, mert mint előző feljegyzésünkben és a Nemzeti Bank hivatalos feljegyzésében is erről említést tettünk, utoljára szeptember 2-án váltottak be forintot, mely összegben semmiképpen nem fedezi a kiadásait. Ugyanis a leleplezett utlevélszerzési ügyben a követség kifizetett 90.000 frt-t. Ezenkívül fizeti a pénzsegélyezési akciót, a magyar alkalmazottakat, a követség épületével kapcsolatos kiadásokat, közmü-számlákat, gépkocsi fenntartását, saját alkalmazottaikat.

Feltétlenül célszerűnek tartanánk, hogy a Magyar Külügyminisztérium az egyébként is készítés alatt lévő jegyzékben a fenti problémákra is felhívna a követég figyelmét és követelné az ilyen káros akció azonnali megszüntetését.

Hazai Jenő rny. ezr.
osztályvezető h.

**KÜLKERESKEDELMI MINISZTERIUM
A MINISZTER ELSŐ HELYETTESE**

**Szarka Károly elvtársnak,
külügyminiszterhelyettes,
Budapest**

Hivatkozással az RK 1143/1958. ügyiratszámra, tel-avivi követségünkön keresztül Szendrő elvtársnak a következő választ kérjük megadni, amennyiben a válasszal elvileg a Külügyminisztérium is egyetért:

Továbbra is magánvélemény formájában kívánatos álláspontunkat ismertetni. Mindvégig fontos elvileg a kártérítési jelleghez való ragaszkodás. Majd engedékenyek lehetünk abban, hogy ez miképpen jusson formailag kifejezésre.

Elképzelhető, hogy elfogadunk 7 M \$-os ajánlatot. Ilyen engedmény esetén azonban nem engedhetünk abból a követelményből, hogy dollár-értéket kapjunk teljesen kamatmentesen. A tárgyalások megkönnyítésére elképzelhető, hogy az összeg egyharmadát kérjük USA \$-ban, a fennmaradó részre a következő árukat jelöl-

jük meg: gumi, finomgyapju, gyapjuszalag, szintetikus fonál és rost, ipari gyémánt, réz, rézgalic, finomlemez, papirfa. Olyan megoldást is lehetne látnunk, hogy a megjelölt áruk egy része helyett izraeli részről vállalják a mi bevásárlásaink finanszírozását, pl. svájci bankon keresztül.

A visszafizetésre, mint irányelvet meg lehet jelölni, hogy a magyar-izraeli clearingben forgalmazott export struktúra szerinti árukkal törlesztünk, de az áruösszetétel természetesen 10 év múlva még lényegesen módosulhat. Fontos azonban, hogy 10 év leteltével ésszerűen megszabandó szállítási időn belül törthessék a törlesztés. Pl. 2-3 év alatt.

Közölni kell azt a véleményt, hogy amennyiben a fentiek szerint tett engedményünk alapján megoldási lehetőséget látnak, kívánatos volna 3. országban megbizottak találkozása, akik kereskedelmi alapon tisztázzák a kereteket, vagyis nem diplomáciai jellegű tárgyalásokat folytatnak.

Fentiekben elveink fenntartása mellett rugalmas megoldási lehetőségeket vázoltunk a további megbeszélésekhez. Ezeket Szendrő elvtárs maximálisan érdekeinknek megfelelően hasznosítsa. A magánvélemény alátámasztása érdekében kívánatos, hogy sem az összeg tekintetében, sem a cikkek tekintetében ne rögzítsen végleges álláspontot, hanem pl. jelezze, hogy elképzelhetőnek tartja, hogy 10 milliónál alacsonyabb összegben is meg tudunk állapodni; felsorolja a megadott cikkeket, de elképzelhetőnek tartja, hogy ezek még más hasonló értékű cikkekkel is kiegészíthetők; az arányok tekintetében is csak hozzávetőleges gondolatokat jelez.

Budapest, 1958. március 31.

/Karádi Gyula/
Külkereskedelmi Minisztérium
miniszterhelyettes

Csat.: külügyi 1143/1958. sz. Rj. távirat.

Pénzügyminiszter
40-6/958 min.

Szigoruan titkos!

Szarka Károly elvtársnak
külügyminiszter helyettes
Budapest.

Mellékelten átküldöm Fekete János elvtársnak az Izraellel szemben támasztott kártérítési tárgyalásairól készített beszámolóját.

Budapest, 1958. július hó 4.

Eltvársi üdvözlettel
Antos István
Pénzügyminiszter

Melléklet: 1 db

1958. június hó 25.

Szigoruan titkos!

Antos István
Pénzügyminiszter Elvtársnak,
Budapest.

Tárgy: Jelentés az Izraellel szemben
támasztott kártérítési igényvel
kapcsolatos tárgyalásokról.

Kardos pénzügyminiszterhelyettes elvtársától kapott utasítás alapján feladatom volt, hogy vegyem fel a kapcsolatokat azokkal a személyekkel, akik 1958. februárjában Bécsben felkerestek abból a célból, hogy a Tel-Avivban diplomáciai vonalon folyó magyar-izraeli tárgyalásokat rajtam keresztül gazdasági vonalra tereljék. Erről a találkozásról hazaérkezésem után Antos Miniszter Elvtársat feljegyzésben tájékoztattam.

A személyek, akikkel a februári tárgyalást folytattam, az általam korábban banküzletekből kifolyólag ismert M. Ernest, a Sociéte Bancaire et Financiere d'Orient parisi bank igazgatója és egy Josua Dan néven bemutatkozó, magát izraeli diplomáciai utlevéllel igazoló egyén, aki mint az izraeli miniszterelnök személyes munkatársa állítása szerint különleges megbízást kapott a diplomáciai uton folyó

kártalanítási tárgyalásoknak gazdasági utra való terelésére.

Josua Danról időközben Szendrő izraeli kereskedelmi tanácsosunk információkat szerzett be, amelyek szerint Dan állításai megfelelnek a valóságnak. Ugyancsak Szendrő kereskedelmi tanácsos közlése alapján megállapítottam, hogy a budapesti izraeli követ Tuval, ugyancsak tájékoztatva van erről a külön tárgyalásról.

A parisi bankról, melynek M. Ernest egyik igazgatója, megállapítottam, hogy annak részvénytőkéje 50 %-ban a Banque pour le Commerce Suisse Israelien elnevezésű bank tulajdona, másik 50 %-a pedig M. Ernest és egy Pachta nevű általam ugyancsak korábban kereskedelmi üzletekből ismert parisi üzletember.

A Suisse Israelien Bank viszont 50 %-ban az Izrael Állam, 50 %-ban pedig magántőkések tulajdona.

Megbízásom úgy szólt, hogy 1958. június 7-e és 10-e között a Nemzetközi Fizetések Bankja baseli közgyűlésén való részvételem mellett próbáljak nevezettekkel kapcsolatot felvenni. Elutazásom előtt több lehetőség közül /telefon, távirati avizó, levélírás, - mind a parisi bank címére/ abban állapodtunk meg, hogy előzetesen semmiféle közlést a tárgyalási szándékunkról nem teszünk, hanem svájci tartózkodásom alatt próbálok nevezettekkel - nem feltűnő formában - érintkezésbe lépni.

Június 7-én Bécsen és Zürichen keresztül indultam Szántó Dénes elnök elvtárs társaságában Baselbe. A zürichi repülőtéren menetrendszerűen cca 2 1/2 órát kellett várunk a baseli gépre. A zürichi repülőtéren a várakozási idő alatt Pachta urral találkoztam, aki feleségével és két gyermekével Parisba repült és véletlenül ugyanezen időben kellett várakoznia a parisi gépre. Pachta nagy örömmel üdvözölt és néhány brazil üzlettel kapcsolatos megjegyzés után feltette nekem azt a kérdést, hogy a februárban, társa M. Ernest útján elkezdett tárgyalásokat hajlandó lennék-e folytatni. Azt válaszoltam, hogy velük ebben a tárgyban nincs értelme, hogy tárgyaljak, különben is úgy tudom, hogy a tárgyalások Tel-Avivban folynak. Kijelentette, hogy Dan ur, amennyiben hajlandó vagyok vele a tárgyalásokat folytatni, napokon belül Svájcba érkezik és kérte, hogy közöljem svájci programomat. Azt válaszoltam, hogy a következő hét végén azonban Genfben töltek néhány napot és ott csupán rövidebb banktárgyalásaim lesz-

nek. Nem hiszem, hogy sok értelme van annak, hogy a februári tárgyalásokat folytassuk, mert én mint bankember csak egészen konkrét gazdasági dolgokkal tudok foglalkozni. Amennyiben azonban nekik az a véleményük, hogy konkrét gazdasági természetű tárgyalásokkal a magyar kártérítési igény ügyét rendezni lehet, rendelkezésükre állok. Közölte, hogy a hét közepén telefonon Parisból felhív és jelezni fogja, hogy ilyen körülmények között Dan értelmét látja-e a tárgyalásoknak és ha igen, hol és mikor találkozhatunk.

Csütörtökön, június 12-én felhívott M. Ernest és hivatkozva a Pachtával való beszélgetésre közölte, hogy Szombaton Genfben a Hotel Richmondban Dannel együtt fel fognak keresni.

Ennek alapján táviratot küldtem a korábbi megbeszélés értelmében Baczoni elvtársnak azzal, hogy az izraeli kereskedelmi tanácsos javaslatát helyesnek tartanám ha legkésőbb vasárnap Genfben tudna lenni. Később Szilágyi Béla elvtárs a KKM-ből felhívott pénteken és közölte, hogy Szendrő elvtárs csak hétfőn délután tud Genfbe érkezni. Mivel a tárgyalások komolysága döntő mértékben attól függött, hogy Szendrő elvtárs Danról milyen információkat szerzett, továbbá mivel nem tudtam, hogy a tárgyalások mennyi ideig fognak tartani, Szendrő elvtárs hétfői érkezését tudomásul vettem.

Szombaton délben felkeresett Genfben a Hotel Richmondban Ernest és néhány kiszámított külkereskedelmi ügyletre vonatkozó brazil swich javaslat után előadta, hogy ő úgy látja, hogy a lenti tárgyalások eredményre nem fognak vezetni, viszont az izraeli kormány egyes tagjai és bizonyos izraeli politikai körök szívesen látnának egy megegyezést. Véleménye szerint reális követelések mellett megegyezés létrehozható lenne. Közölte, hogy Dan rövidesen odaérkezik és a tárgyalásokat megkezdhetjük.

Dan valóban röviddel ezután megérkezett és az első tárgyalást lefolytattuk, amelyben Dan, Ernest és én vettem részt. Dan azt kérdezte, hogy februári találkozásunk óta foglalkoztam-e ezzel az ügygel és van-e valamilyen felhatalmazásom a tárgyalásra. Azt válaszoltam, hogy februárban, hazatérésem után természetesen informálódtam az ügyről és a következőket állapítottam meg a konkrét adatok alapján: Az ellenforradalom után a magyar kormány ingóságaik nagy részének kivitele mellett jelentős számú magyar állampolgárnak

a kivándorlását tette lehetővé mindenféle ellenszolgáltatás nélkül. A budapesti izraeli hivatalos szervek visszaélve a magyar kormány nagylelkűségével törvénybeütköző módon segítettek magyar állampolgárok vagyonának illegális kisibolálásában. A magyar szervek véleménye szerint jelentős mennyiségű aranyérme és más érték került így kicsempészésre. Mint a Magyar Nemzeti Bank Devizaigazgatóságának egyik vezetője, komoly devizális veszteségeket látok abban, hogy a kivándorlók ahelyett, hogy arany és devizavagyonukat a Nemzeti Banknak ajánlották volna fel megvétele, az ő szerveik segítségével kicsempészték azokat. Ezért megállapításom szerint az egyéb károkról nem beszélve jelentős devizális veszteséget is okoztak a Magyar Népköztársaságnak. Ezeknek az illegális manipulációknak a felfedése után a magyar kormány az Izrael felé irányuló kivándorlást leállította és az okozott károkért kártérítési igényt jelentett be. A tárgyalások Tel-Avivban folynak a magyar és izraeli kormány megbizottai között.

A magyar kormány tehát kijelölte az ügyben meghatalmazottját. Mivel azonban Dan úr azt állítja, hogy a Tel-Aviv-i tárgyalásokon az izraeli kormány nem kíván megállapodást létrehozni és az MNB megbizottján keresztül kívánja az ügyet rendezni, hajlandó vagyok velük tárgyalni és amennyiben e tárgyalások alapján lehetőséget látok megállapodásra, javaslatot fogok tenni az illetékes magyar szervek felé az ügy ilyen uton történő rendezésére. Mielőtt azonban érdemi tárgyalásokba bocsájtkoznék szeretném őket tájékoztatni azokról az elvekről, amelyek alapján hajlandó vagyok tárgyalni:

1./ A Magyar Kormánynak az izraeli szervek törvénybeütköző cselekményei miatt a népgazdaságot ért veszteségeiért jogos kártérítési igénye van.

2./ Mint bankember a kártérítési igény rendezéséről csak szabad devizafizetés mellett vagyok hajlandó tárgyalni, mert árukérdésekben nem vagyok illetékes.

3./ Megállapodásunk esetében sem ígérek egyebet, mint hogy a velük szemben az ő hibájukból a kivándorlással kapcsolatban életbe léptetett diszkrimináció megszüntetésére teszék javaslatot. Megállapodás esetén sem lenne tehát több joga az izraeli kivándorlónak, mint bármely más országba kivándorolni szándékozónak.

Dan válaszában az első kérdéssel kapcsolatban kifejtette, hogy ők a kártérítési igényt nyíltan elismerni nem hajlandók, mert az számukra súlyos precedenst jelenthet. Ők bizonyos kártérítésre hajlandók, azonban csak olyan formában, hogy a kártérítési jelleg ne tűnjön ki. Ezt is azonban csak kereskedelmi alapon és nem diplomáciai uton, mert a Tel-Aviv-i tárgyalásokkal kapcsolatban az az álláspontjuk, hogy ott még évekig el fognak tárgyalgatni anélkül, hogy eredményre jutnának.

A második kérdéssel kapcsolatban az volt a véleménye, hogy eddig ők mindig áru formájában képzelték el a dolgot és szeretnének emellett kirtantani.

A harmadik kérdéssel kapcsolatban azt válaszolta, hogy ők szeretnének bizonyos konkrét ígéretet kapni megállapodás esetén a kivándorlással kapcsolatban.

Végül megjegyezte, hogy a válaszait nem tekintti véglegesnek, hanem azokat megegyszer átgondolja és másnap ad választ, hogy elfogadja-e a tárgyalás alapjául az általam kifejtett elveket. Biztosított arról, hogy a tárgyalások teljesen bizalmas jellegűek, arról Izraelben csak a miniszterelnök a pénzügyminiszter és a Külügyminisztérium illetékesei tudnak és kérte, hogy a magunk részéről ugyancsak kezeljük bizalmasan a tárgyalásokat. Ebben egyetértettem vele és ebben meg is állapodtunk.

Megállapodtunk, hogy vasárnap délelőtt folytatjuk a tárgyalásokat.

Vasárnap délelőtt megállapodásszerűen ismét megjelentek és az előző napi vitára visszatérve Dan azt a kérdést tette fel, hogy miért ragaszkodom én a szabad devizában való rendezéshez. Azt válaszoltam, hogy én nem ragaszkodom hozzá, mert a Tel-Avivban folyó tárgyalásoknál szó van árukkal való fizetésről, de amennyiben ők a kérdést a Magyar Nemzeti Bank képviselőjével való tárgyalások útján kívánják megoldani, természetesen, hogy első sorban devizális megállapodás jöhet szóba. Különbösen is az ő kívánságuk, hogy az ügy minél szűkebb körben kerüljön rendezésre, ez pedig, amennyiben egy csomó vállalatot, különböző áruüzletek révén be kell kapcsolni, csaknem lehetetlen. Ez az érvelésem igen felkelte Dan figyelmét, mert azt válaszolta, erre ők nem is gondoltak, hogy a bizalmasság rovására mehet az árukkal való rendezés és a maga részéről elfogadja tárgyalási alapnak a szabad deviza fizetést.

Ami a kártérítést illeti, ők változatlanul nem kívánják elismerni írásban azt, hogy kártérítésre kötelezettek és véleménye szerint valamilyen kompromisszumos megoldást kellene találni. Amennyiben ugyanis a kártérítés hitel formájában történne, amelynek minimális kamata van, akkor részben a kamatmegtakarítás jelentené a kártérítést, részben, mivel hitelről van szó, a kártalanítás nyílt elismerését ki lehetne kerülni. Azt válaszoltam, hogy amennyiben hitelformát választanánk, úgy a hitelt teljesen kamatmentesen kell kapnunk, mert a kamatmentes hitelben benne van a kártalanítási igény elismerése, még akkor is, ha azt nem írják le. Mi pedig ragaszkodunk ahhoz, hogy a megállapodásból valamilyen formában kiderüljön, hogy nem arról van szó, hogy magyar állampolgárok kivándorlását valamilyen anyagi előnyhöz kívánjuk kötni, hanem arról, hogy a népgazdaságunkat ért veszteséget legalább részben az izraeli fél kártalanítja. Ennél a pontnál abban maradtunk, hogy amennyiben a tárgyalások folytatásra kerülnek erre a pontra még visszatérünk.

Azzal kapcsolatban, hogy a megállapodás esetén a Magyarországról Izraelbe irányuló kivándorlás folytatódna tudomásul vették közléseimet, de Dan kifejezte azon reményét, hogy egy ilyen megállapodás a magyar-izraeli kapcsolatok általános javulását fogja eredményezni.

Dan befejezésül azt javasolta, hogy járuljak hozzá a tárgyalásoknak mielőbbi folytatásához valamelyik nyugati országban. Neki meghatalmazása végleges megállapodásra nincs, feladata az volt, hogy ilyen megállapodás lehetőségét tisztázza. Visszatér Tel-Avivba és ő vagy mások teljes meghatalmazással a birtokukban kívánják a tárgyalásokat folytatni. Azt válaszoltam, hogy én azért, hogy ilyen tárgyalásokat folytassak - elfoglaltságom miatt - nem tudok utazgatni. Amennyiben azonban tőlük a parisi bank utján olyan értesítést kapok, hogy komoly ajánlattal a birtokukban kívánják a tárgyalásokat folytatni, úgy javasolni fogom Budapesten, hogy én vagy más gazdasági szakember a tárgyalásokat folytassák. Hangsúlyoztam azonban, hogy csak abban az esetben ha ők biztosítanak arról, hogy a következő tárgyalásokon általuk, meghatalmazással ellátott személyek reális ajánlatot tesznek, mert az általam ismert eddigi ajánlatokat komolytalannak tartom. Dan azt kérte,

hogy június 30-a előtt a parisi bank utján értesíteni fog, hogy ilyen feltételek mellett izraeli részről a tárgyalásokat folytatni kívánják-e.

Dan vasárnap este elutazott, hétfőn d.e. Ernesttel még egyszer tárgyaltam és figyelmeztettem őt arra, hogy amennyiben súlyt helyez Magyarországgal való bankári-külkereskedelmi kapcsolatokra, úgy a további tárgyalásokra vonatkozó javaslatnál, amelyet az izraeli fél rajta keresztül fog megtenni, előzetesen ellenőrizze le azok komolyságát, mert amennyiben a tárgyalások esetleges folytatásakor valamilyen komolytalan ajánlattal állnak elő, úgy azért őt fogom személyében felelőssé tenni. Ernest azt válaszolta, hogy ő tisztában van azzal, hogy amennyiben ebben az ügyben az ő szerepe a mi szempontunkból inkorrektnek látszhatna, úgy ez hátrányosan befolyásolná bankjának magyarországi üzleti kapcsolatait.

Végül megkérdeztem, véleménye szerint meddig hajlandók elmenni az izraeliek. Én ugyanis komolytalannak tartom az eddigi izraeli ajánlatokat és nem látok biztosítékot arra, hogy ezen az uton eredményesebben lehetne a tárgyalásokat folytatni.

Ernest többször hangsúlyozva, hogy kötelezettség nélkül, azt mondta, hogy szerinte 3-4 millió \$ 3-4 éves kamatmentes hitel elérhető. Ez azonban az ő privát véleménye. Megígérte, hogy amennyiben izraeli részről megbízzák őt, hogy a tárgyalások folytatására tegyen javaslatot, előzőleg tájékozódni fog az izraeli ajánlat jellegéről. Amennyiben valami újabb javaslatom lenne, úgy kérte, hogy Parisban hívjam fel. Amennyiben ilyen javaslat nincs részemről, úgy abban maradtunk, hogy június vége előtt ő fog jelentkezni.

A hétfő délután Genfben érkezett Szendrő kereskedelmi tanácsossal való alapos megbeszélés után úgy döntöttünk, hogy semmilyen újabb javaslatot nem teszünk, hanem megvárjuk az izraeli fél jelentkezését.

A beszélgetés során néhány információt szereztem. Ernest szerint az izraeli fél azért ragaszkodik a Magyar Nemzeti Bankkal való tárgyaláshoz, mert úgy gondolják, hogy a Bank által tett ígéreteket még akkor is, ha írásban nem lesznek rögzítve, be fogjuk tartani. Ezt alátámasztja náluk az, hogy a Magyar Nemzeti Bank eddig minden írásos és szóbeli megállapodását megtartotta. Ugyancsak Ernest szerint a románoknál is zavar van a kivándorlások-

nál és az izraeli kormánynak igen fontos lenne, hogy a magyar kivándorlás ismét meginduljon, mert azt remélik, hogy ezzel a romániai kivándorlás is felélénkülne. A magyar-izraeli tárgyalásokkal kapcsolatban Izraelben kétféle álláspont van. Vannak, akik ellenzik a megállapodást és a tárgyalások Tel-Avivban ilyen beállítottsággal folynak, viszont egyes izraeli és más elsősorban nemzetközi erők /Jewish Agency/, nagy súlyt helyeznek a kivándorlás folytatására és sürgetik a megállapodást.

Összesítés:

A tárgyalások és a Szendrő elvtárrsal folytatott beszélgetés alapján az a véleményem alakult ki, hogy Izraelben valóban vannak olyan erők, amelyek a tárgyalások befejezését kívánják. A tárgyalást folytató Danról Szendrő elvtárs megállapította, hogy Ben Gurion miniszterelnök közvetlen környezetéből való. Az is nyilvánvaló, hogy a megállapodásnál igyekezni fognak a kártérítési igény nyílt elismerését kerülni, mert attól tartanak, hogy a többi népi demokráciák ennek alapján hasonló igényeket fognak támasztani. Mivel úgy látszik, hogy általában nehézségeik vannak most a kivándorlással, a magyar kivándorlás megindulásához komoly érdekeik fűződnek. A kivándorlás részükre részben anyagi előnyt jelent, mert bizonyos támogatást kapnak a nemzetközi zsidó szervezetektől, részben katonailag is jelentős. Tudomásuk van arról, hogy a magyarországi üzelmekről adataink vannak és nem szeretnék, ha ezek nyilvánosságra kerülnének. Ezért számitani lehet arra, hogy amennyiben megállapodás jönne közöttünk létre, azt saját érdekükben nem hoznák nyilvánosságra.

Az elérhető kártérítéssel kapcsolatban úgy látom, hogy az izraeliek cca 5 M \$-os hitel körül szeretnének megállapodni.

Elérhető - véleményem szerint - az, hogy a hitel visszafizetése 4-5 év múlva részben vagy egészben az izraeli kliringben magyar árukkal történjen és az áruknak egy része az izraeli export strukturának megfelelő puha cikk legyen.

Amennyiben a hó végéig izraeli részről visszatérnek az ügyre és javasolják a tárgyalások folytatását a parisi bank útján, úgy véleményem szerint a tárgyalásokat ezen a vonalon is folytatni kell, a mellett azonban, hogy közben a diplomáciai vonalon folyó tárgyalásokat - nem sürgetve, de fennakadás nélkül - ébren kell tartani.

VI. Területi Osztály Izraeli referatura.

Szigoruan titkos!
Készült: 5 példányban
Sik miniszter
Szarka miniszterh.
TÜK
Osztály /2/

Feljegyzés.

Tárgy: A magyar-izraeli kapcsolatok helyzete.

A magyar-izraeli kapcsolatok helyzete lényegesen nem változott az 1959-es évhez viszonyítva. Az izraeli kormány a két ország közötti kapcsolatokban központi helyre továbbra is a kivándorlások problémáját helyezi és erőfeszítései arra irányulnak, hogy a kivándorlások számát növelje és annak ütemét lehetőleg gyorsítsa. A kivándorlási szándék fokozása érdekében kulturális téren az izraeli kormány állandó kezdeményezéseket tesz, amelyek elől az esetek többségében igyekszünk kitérni.

Magyarországról Izraelbe történő kivándorlások kérdése:

A kártérítés kérdésében létrejött módosított megállapodás /1959. december/ alapján 1960. január 1-től újra engedélyeztük a kivándorlást Izrael felé. 1960. május 1-ig összesen 165 személy részére adtunk kivándorlási engedélyt. Az izraeli kormány eleget téve vállalt kötelezettségének, a kártérítési összegből január, március, június hónapok végén három részletet kifizetett, összesen 1.250.000 dollár összegben.

Az izraeli kormányt azonban a kivándorlásoknak ez az üteme továbbra sem elégitette ki és az itteni diplomáciai képviselője útján a kérdést állandóan napirenden tartja és minden alkalmat felhasznál a kivándorlások szorgalmazására. 1960. áprilisában az izraeli követ egy listát adott át a minisztériumban, amely az általuk fontosnak tartott 372 személy nevét tartalmazta. A listán szereplő személyek kivándorlási kérelmét illetékes hatóságaink már korábban több alkalommal elutasították.

Miután az izraeli követ a kivándorlások számának növelése tekintetében a minisztérium vezetőinél nem tudott lényeges eredményt

elérni, május 5-én Magyarországra utazott J. Dan Ur a Jewish Agency megbízottja és a követ kíséretében megkeresték Szarka miniszterhelyettest. A látogatásuknak célja az volt, hogy kifejezzék kormányuk elégedetlenségét a kivándorlások ütemét illetően, és a kivándorlások liberalizálását kérjék tőlünk. Felvetették annak gondolatát, hogy az Izraelbe történt kivándorlásokat különleges elbírálásba helyezzük. Javaslatukra negatív választ kaptak.

Ezt követően 1960. május 18-án Yaron izraeli követ Golda Meir külügyminiszter asszony levelével kereste fel Sik miniszter elvtársat. Az izraeli külügyminiszter levelében hivatkozott Sik elvtárral New-Yorkban az országaink közötti kapcsolatokról folytatott beszélgetésre, és megállapítja, hogy a kivándorlások /családegyesítés/ eddigi üteme részükre csatlódást okozott. Golda Meir külügyminiszter asszony levelére nem válaszoltunk. Sik elvtárs a levél átadása során az izraeli követ előtt rámutatott, hogy a rendelkezésünkre álló adatok /165 személy/ lényegesen meghaladják azt a számot, amit a külügyminiszter asszony levelében megjelölt /70 személy/, de lényegesen meghaladja a Yaron követ által készített feljegyzésben szereplő számokat is /130 személy/. Ugyanakkor Sik elvtárs emlékeztette a követet a külügyminiszter asszonnyal közöltekre, miszerint ne várjanak tömeges kivándorlásokat Magyarországról.

A rendelkezésünkre álló tájékoztatás szerint 1960. január 1-től július 31-ig bezárólag összesen 203 személy kapott kivándorlási engedélyt Izraelbe történő kivándorlás céljára. Ebből a számból az izraeli követ által áprilisban átnyújtott listán szerepel 75 személy. Augusztus hónapra vonatkozóan nem állnak adatok rendelkezésünkre kivándorlási engedélyek megadására. /A kártérítési összeg utolsó részletének kifizetése és az 1.000.000 dollár után esedékes + 5% kamat, a megállapodás szerint szeptember 30-án kell megtörténnie./

Az Eichmann-ügy: az izraeli követ 1960. április 29-én vetette fel nem hivatalos formában a Külügyminisztériumban, hogy szeretnének Eichmann magyarországi tevékenységére vonatkozóan dokumentumokat és más bizonyító adatokat kapni. A követ felvetette kormányának azt a kívánságát, mely szerint szeretnék, ha Eichmann perének tárgyalásán magyar tanúk is résztvehetnének, akik lényeges dolgokat tudnának mondani Eichmann magyarországi tevékenységéről. A követ közölte, hogy kedvező válasz esetén Magyarországra utazna

Zélinger ezredes, az Eichmann-ügy kivizsgálásával megbízott Bünyügyi Osztály vezetője.

Ezt követően július 25-én Jaron izraeli követ jegyzéket adott át, amelyben a korábban felvetett nem hivatalos érdeklődésére vonatkozó válaszukat most már hivatalosan sürgette. Augusztus második felében Yaron követ, szabadságra történő hazautazása előtt újból sürgette kérésükre vonatkozó válaszukat. A követ érdeklődéseire minden esetben kitérő választ adtunk és közöltük, hogy illetékes szerveink részéről döntés még nem született.

Megjegyzés: az izraeli kormány rajtunk kívül adatokat kért a csehszlovák és a lengyel kormánytól. Tudomásunk szerint a lengyel kormány bizonyos dokumentumokat az izraeli kormány rendelkezésére bocsájtott.

Kulturális és egyéb kapcsolatok:

Ebben az évben a kulturális és sport kapcsolatok vonatkozásában bizonyos engedelményeket tettünk Izrael felé. Az év elején hivatalosan közöltük az izraeli követtel, hogy a Magyar Tudományos Akadémia két magyar tudóst küld az augusztus hónapban Izraelben megrendezésre kerülő Nemzetközi Tudományos Konferenciára. Később a Magyar Tudományos Akadémia két küldöttje mégsem utazott el Izraelbe. Az izraeli kormány többszöri tiltakozásunk ellenére beutazási engedélyt adott a magyar emigráció képviselőinek, Szélig Imrének. Szélig résztvett a Szocialista Internacionálé júniusban Izraelben megrendezett ülésén és a magyarországi helyzetről előadást is tartott.

Áprilisban Izraelben vendégszerepelt a Vasas-labdarugó csapat. Jelenleg három labdarugó edző tevékenykedik Izraelben. Az izraeliek részéről további érdeklődés mutatkozik magyar labdarugó csapatok izraeli szereplése iránt /Csepeli Vasas, Honvéd/ és újabb sportedzőket szeretnének szerződtetni. A Csepeli-Vasas vendégszereplésével kapcsolatosan az MTSH Nemzetközi Osztályával azt közöltük, hogy ezidő szerint nem látjuk akadályát a csapat 1961. januári izraeli vendégszereplésének.

A két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok terén jelenleg nincsenek lényegesebb problémák. A magyar szállítások és az izraeli vásárlások közötti aránytalanságok csökkentek. A Külkereskedelmi Minisztérium kedvezően ítéli meg a kereskedelmi forgalom helyzetét.

Budapest, 1960. szeptember 7.

VI. Területi Osztály.

Bebők Gábor

II. o. titkár

11/66

Szigoruan titkos!

Készült: 5 pld-ban.

Feljegyzés.

Tárgy: Tájékoztató a magyar-izraeli kapcsolatok aktuális kérdéseiről.

Kállai elvtárs által vezetett kormányküldöttségnek az ESK-ban folytatandó tárgyalásai során felmerül majd a magyar-izraeli kapcsolatok kérdése is. Az ezzel összefüggő kérdések rövid összefoglalásával szeretnénk a megbeszélésekhez alapanyagot adni.

Izrael Állam 1948 május végén alakult meg az ENSZ 1947-es évi Közgyűlésének határozata alapján. Magyarország még 1948-ban elismerte Izrael Államot, diplomáciai kapcsolatot létesített Izraellel. Első külképviseletünket 1950 júniusában nyitottuk meg Tel-Avivban és élén egész 1957. tavaszáig állandó ügyvivő állt. Tekintve, hogy a magyarországi ellenforradalom után 1957 elején Izrael ismerte el elsőnek a Forradalmi Munkás-Paraszt kormányt, a magyar külpolitikai érdekeket figyelembevéve követet cseréltünk, s követségünket 1957 márciusától 1958 júliusáig követ vezette. Követünk hazarendelésének okai egyrészt az arab országokkal való kapcsolataink kedvező alakulása, másrészt pedig Izrael kifogásolható magyarországi akciói voltak, melyek sértették érdekeinket: a magyar zsidók kivándorlásával kapcsolatban a budapesti izraeli követség súlyos gazdasági visszaéléseket követett el; a kivándorlás fokozására izraeli részről aktivizáltak a Zsidó Világkongresszust és a Magyar Zsidók Világszövetségét, jelentős zavart okozva a magyarországi zsidó lakosság körében. Azóta tel-avivi követségünk élén ideiglenes ügyvivő áll.

A kivándorlások alakulása az elmúlt évek során:

Engedélyezett kivándorlás		
1962-ben:	275 kérelemből	202
1963-ban:	349 „	280
1964-ben:	396 „	201
1965-ben:	364 „	175

A kérelmek elbírálásánál álláspontunk az, amit más nyugati országok viszonylatában is követünk.

Izrael jelenleg is szinte állandóan szorgalmazza a követcserét, illetve a diplomáciai szint-emelést, s a gazdasági és kulturális téren is a kapcsolatok fokozására törekszik.

Magyarország és Izrael között a kapcsolatokat politikai megfontolásból szerény keretek között tartjuk. Ennek ellenére az ESK budapesti nagykövete és újabban Jordánia moszkvai ügyvivője részéről is megnyilvánul az arab aggodalmaskodás a magyar-izraeli kapcsolatokat illetően.

Izraellel folytatott külkereskedelmünk az 1954 február 26-án kelt pénzügyi megállapodás, az 1956 június 3-án kelt kereskedelmi szerződés, valamint az 1963 november 29-i árucseretorgalmi megállapodás szabályozzák. Külkereskedelmi forgalmunk az alábbiak szerint alakult /millió deviza forintban.:

	export	import
1957	15.8	7.6
1958	9.6	7.5
1959	5.5	12.3
1960	17.06	9.6
1961	34.17	21.1
1963	64.05	51.9
1964	75.06	64.7
1965	84.0	78.0
/teljesítés XI-ig	kb 45.0	kb.63.0

Főbb export cikkeink: fűrészáru /ládák/ hengerelt áru, cukor, marhahús, acélalukábel, szerszám gép, stb.

Főbb import cikkeink: kálisó, aktív gázkorom, bróm, műanyagfonalak, narancs, stb.

Külkereskedelmünk gyors fejlődését lehetővé tette egyrészt az, hogy Izrael jó piaca export cikkeinknek, másrészt pedig az, hogy olyan cikkeket adnak, amelyekre szükségünk van, s korábban csak szabad devizáért tudtunk hozzájutni, illetve jól reexportálható cikkek.

A két ország közötti olcsó tengeri szállítási lehetőség is hozzájárult a kereskedelmi forgalom növekedéséhez. Illetékes szakszerveink véleménye szerint rendkívül gazdaságos volna, ha - Romániához, Bulgáriához és Jugoszláviához hasonlóan - néhány hajónkat az

Izraelbe irányuló áruforgalom rendelkezésére bocsátanánk. Az ezen a vonalon járó hajók el-láthatnák még a török-, görög-, és olasz kikötők felé irányuló forgalmat is, s ez az arab kikötők felé irányuló forgalmat nem befolyásolná.

Kulturális kapcsolatokról alig beszélhetünk. Általában résztveszünk az Izraelben tartott nemzetközi kulturális és tudományos rendezvényeken és nem akadályozzuk az izraeliek részvételét hasonló magyarországi rendezvényeken. Az elmúlt évben hivatalos uton magyar együttes, vagy szólista nem járt Izraelben. Ugyanakkor követségünk sem tudott kifejteni jelentősebb kulturális propaganda tevékenységet. Az izraeli fél a hivatalos ut megkerülésével különböző akciókat szervezett /izraeli művészek turista-alapon hozzánk érkezve néhány fellépést adtak/ anélkül azonban, hogy különösebb kulturális propagandát tudtak volna kifejteni Magyarországon. Ugyanakkor a tőlünk, vagy harmadik országból Izraelbe utazó turistáink hivatalos minőségben való szereplésének megakadályozása problematikus. Megállapítható, hogy eddigi merev magatartásunk következtében Izrael Magyarországon nagyobb kulturális propagandát fejthet ki, mint mi Izraelben. A kulturális kapcsolatok alakítása terén minden konkrét esetben külön vizsgáltuk meg a kérdést, s utasítottuk el, vagy járultunk hozzá egy-egy akció lebonyolításához.

Kulturális kapcsolataink terén lényegesen elmaradtunk a baráti országok mögött, amin -figyelembevétel az ott élő nagyszámú magyar nyelvű lakosságot /kb. 200.000/ - változtatnunk kellene. A Szovjetunió izraeli nagykövete pl. úgy értékeli tevékenységünket, hogy mereven elzárkóznak a kulturális kapcsolatok fejlesztésétől, holott a szocialista kultúra propagálása Izraelben fontos és szükséges. Általában megállapítható, hogy a Szovjetunió kivül a többi szocialista ország is

lényegesen intenzívebb kulturális kapcsolatot tart fenn Izraellel, mint Magyarország.

Rendszeres sportkapcsolataink nincsenek. Izraeli részről az utóbbi években több kezdeményezés történt labdarugó, röplabda-, vizi-labda csapatok találkozóinak megszervezése, magyar edzők Izraelbe küldésére vonatkozóan.

A magyar-izraeli kapcsolatok alakulásának tapasztalatait, valamint a baráti országok által követett gyakorlatot figyelembevétel szükségesnek látszik, hogy eddigi túlságosan merev magatartásunkat - elsősorban gazdasági és kulturális téren - bizonyos mértékben módosítsuk. Elképzelésünk a következő:

a./ A két ország viszonylatában a diplomáciai missziók szintjének emelése politikai megfontolásokból nem indokolt. Ugyan e megfontolásokból viszont célszerű volna külképviseletünkön a követi posztot ismét betölteni. E mellett szól az is, hogy Tel-Aviv, mint kitűnő megfigyelő poszt hozzájárulhat a közeli helyzet sokoldalú elemzéséhez is.

1965. júliusi adatok szerint a Szovjetunió és Lengyelország nagykövettel, Jugoszlávia követtel képviselteti magát Izraelben. Értesüléseink szerint Románia a közeljövőben szintén nagykövetet küld Izraelbe.

b./ Meg kellene vizsgálni a haifai hajójárat beállításának lehetőségét. Illetékes szerveink /Hajózási Főigazgatóság/ véleménye szerint számunkra ez rendkívül gazdaságos lenne.

Az arab államok határozata, amely az izraeli kikötőket érintő hajókat egy évre kizárja az arab kikötők forgalmából nem okozna kárt tengeri hajózásunknak, mert az érintett hajók Izrael mellett elláthatnák a török-, görög-, olasz és jugoszláv kikötőkbe irányuló forgalmat. Terhelésük biztosítottnak látszik mindkét irányban, s bérfuvarra is volna lehetőség.

»

Szovjet, román, bolgár és jugoszláv hajók is látogatják az izraeli kikötőket.

c./ Meg kellene vizsgálni a Magyarország és Izrael között charter-lánc által létrehozandó légijárat létesítését, amely a MALEV szerint jövedelmező lenne.

A TABSO, a bolgár légiforgalmi vállalat fenntart charter-járatokat és gépei leszállnak izraeli repülőtereken.

d./ Fokozni kellene kulturális tevékenységünket és sportkapcsolatainkat Izraellel, elsősorban impressziós alapon.

Izrael lakosságának mintegy 10 %-a kb. 200.000 személy, magyar nyelvterületről származik. Ezek nyelvnehezségek miatt nehezebben találják meg helyüket az ottani társadalmi életben, mint az egyéb származásúak, így sok tekintetben hátrányos helyzetben vannak. Politikai állásfoglalásuk nem egységes, de megállapítható, hogy jelentős azoknak a száma, akik élénken érdeklődnek Magyarországgal szemben. A magyar származású személyek elsősorban kulturális téren szorgalmazzák a magyar-izraeli kapcsolatok szélesítését. Követségünk a meglévő politikai különbségeket kihasználva eredményesen működhetne kulturális és propaganda-eszközökkel, annak érdekében, hogy ellensúlyozza az izraeli hivatalos és sajtókörök egyoldalú információt Magyarországról.

Az izraeli Kommunista Párt és a haladó szervezetek is a kapcsolatok szélesítését szorgalmazzák, arra hivatkozva, hogy az segítené az Izraeli Kommunista Pártot és a haladó erőket.

e./ Átgondolt és fokozatos előrelépésnek volna helye a gazdasági kapcsolatok terén is. Izraeli részről már több javaslatot kaptunk hosszulejárati megállapodás kötésére, harmadik piacon való együttműködésre, tudományos együttműködésre, hitelnyújtásra, amelyek nekünk is kedvezőek volnának.

Fentieket oly módon szeretnénk megvalósítani, hogy az ne zavarja az arab országokkal kialakult jó kapcsolatunkat, arra törekedve, hogy a szocialista országok jelenlétével, kulturális propagandával segítsük a helyi haladó erőket amely végeredményben az arab országok érdeke is.

Javasoljuk, hogy Kállai elvtárs informatív jelleggel tájékoztassa tárgyaló partnereit a magyar-izraeli kapcsolatokról és elképzelésekről.

Budapest, 1966. január 14.